

2021-04-22

FÖRSLAG

RUN/113/2021

Ert dnr: M2020/01926

Sofie Jonsson
Näringsliv och samhällsbyggnad
Tfn: 070-53545624
E-post: sofie.e.jonsson@regionjh.se

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande Skogsutredningens betänkande SOU 2020:73 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen

Sammanfattning

Skogen är en basnäring i Jämtland och Region Jämtland Härjedalen tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Skogsutredningen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen, SOU 2020:73

Region Jämtland Härjedalen delar utredningens målsättning att främja en växande skogsnäring och hållbar skoglig tillväxt samt ambitionen att värna och stärka den privata äganderätten till skogen. Vi ställer oss bakom utredningens förslag om att formellt skydd av skog i huvudsak ska vara frivilligt, att ersättningen tills skogsägarna ska vara obligatorisk och ser det som positivt att nyckelbiotopsinventeringen upphör. Det är positivt att utredningen föreslår finansiella lösningar för frivilligt skydd av skog i syfte att bevara biologisk mångfald och höga naturvärden. Vidare ser vi det också som positivt att det enligt utredningens förslag inrättas ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald i skogen samt skapas möjligheter för rådgivning för naturvårdande skötsel samt att ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald i skogen. Men vi anser också att utredningen skapar fler frågor än klargöranden samt att utredningens konsekvensbeskrivningar av flertalet av förslagen saknar viktiga aspekter. Därför anser Region Jämtland Härjedalen sammanfattningsvis att många av utredningens förslag medför stora konsekvenser för skogsbruket i Jämtland Härjedalen och dessa behöver utredas noggrannare.

De delar som Region Jämtland Härjedalen framförallt vill lyfta är:

- **Även skydd av fjällnära skog ska vara frivilligt.** I Jämtlands län har enskilda och privata skogsägare brukat och värnat skogen till idag och även fortsatt ska det vara skogsägarna som frivilligt väljer att skydda skogen.
- **Hur utredningens förslag kommer påverka befintligt och nytt företagande måste utredas.** Konsekvensutredningen anger inte hur och till vilken omfattning utredningens förslag får konsekvenser för berörda parter, från enskilda individer till länet i stort, vilket gör att det inte är möjligt att ta ställning till förslagen ur denna aspekt.

- **Det är inte rimligt att förflytta värdet av ett aktiv skogsbruk till en utveckling av turismen.** I Region Jämtland Härjedalen, och framförallt i fjällnära miljöer är redan idag turism en viktig basnäring och det är inte självklart att 1) det är möjligt att utveckla turismen så mycket att den ersätter ett aktiv skogsbruk eller 2) önskvärt att öka naturturismen ytterligare.
- **Den ekonomiska ersättningen till skogsägarna måste beaktas i ett större perspektiv.** Konsekvensbeskrivningen avseende den ekonomiska ersättningen saknar flera viktiga aspekter såsom: effekter på möjligheterna för regional hållbar utveckling med en engångsersättning, potentialen för en annan ersättningsmodell som kan hantera att skogens värde förändras över tid, potentialen för en alternativ väg som möjliggör ersättning till skogsägare som vill arbeta med skogsvårdande insatser med mera.
- **Det är positivt att nyckelbiotopsinventering upphör men information borde kunna användas på annat sätt.** Ur en regional synvinkel menar vi att det behöver undersökas vilka möjligheter som finns att granska natur- och miljövärden samt hantera rödlistning ur ett nationalt och lokalt perspektiv där hänsyn tydligt tas till varför en art är ovanlig. Utförda inventeringar kan vara en tillgång i andra sammanhang och bör finnas kvar i någon form.
- **Det saknas en tydlig konsekvensbeskrivning av vilken effekt kunskapskravet får för privata eller små markägare.** Utredningen menar att förslaget inte innebär en utvidgning av ansvar för privata eller små markägare men Region Jämtland Härjedalen menar att det finns konsekvenser som är outredda och behöver tas i beaktande. Detta rör exempelvis hur kontroll av kunskapskraven ska ske samt om kostnader kommer tillkomma.
- **Det behövs en långsiktig finansiell plan för Skogsstyrelsens uppdrag att stötta de regionala skogsprogrammen.** Det är positivt att utredningen föreslår att en nationell samordnare för skogsprogrammet tillsätts och att basfunktionen där Skogsstyrelsen fördelar medel och bistår med stöd till de regionala skogsprogrammen kvarstår. För 2021 hade Skogsstyrelsen 7 miljoner att tillgå för att stötta de regionala skogsprogrammen och vi efterfrågar en långsiktig finansiell plan även för kommande års arbete med de regionala skogsprogrammen.

Yttrande

Jämtlands län är Sveriges tredje största skogslän till ytan¹ och skogsmarken utgör cirka 70 procent av hela länets yta.² Regionens skogsmarksareal motsvarar ungefär den totala landytan för länen Örebro, Västmanland, Stockholm, Uppsala och Södermanland tillsammans³. Skogen som resurs fungerar som en grundpelare i regionens näringsliv både direkt i produktion och förädling och som en förutsättning för besöksnäringen, rennäringen och andra landsbygdsnärings. Skogsbruk är en näringsgren som är viktig för samtliga kommuner i allmänhet och för länets glesbygd i synnerhet. Renbetet har betydelse för biologisk mångfald, främst i fjällandskapet. I länets skogar har människor alltid levt och verkat, många länsinvånare är skogsägare och enskilda markägares innehav är mycket större än övriga norrlandslän. Även om det fortsatt finns delar av skogen som inte påverkats av storskaligt skogsbruk har skogen använts och används fortsatt till renskötsel, småskaligt skogsbruk, fäbodbruk, fjälljordbruk, gruvdrift med mera och det saknas stora orörda partier som är utan någon form av yttre påverkan. Se mer i bifogad bilaga om skogens betydelse för Jämtland och dess roll i befintliga strategier för länets utveckling.

Fjällnära skog

Skogsutredningen föreslår att ca 500 000–525 000 ha produktiv skogsmark inom eller nära fjällgränsen ska skyddas och bevaras långsiktigt. Jämtlands län innehar stora delar av den fjällnära skog som finns i landet och om skogsutredningens förslag skulle bli verklighet så skulle det resultera i att 284 000 ha produktiv fjällnära skog undantas skogsbruk.⁴ Det innebär att nära på 60 % av den fjällnära skog som ska skyddas enligt förslaget skulle påverka Jämtlands län samt att ca 10 % av den produktiva skogsmarken i vårt län försvinner, eftersom den produktiva skogsmarken i länet uppgick till 2,7 miljoner ha 2018⁵.

Den nuvarande gränsen för det vi kallar fjällnära skog har ingen biologisk förklaring utan bygger på den gräns Domänverket på 1950-talet drog för att markera en ”skogsodlingsgräns” i nordsydlig riktning. Väster om gränsen var det olönsamt med skogsbruk, enligt Domänverket. Vid Riksskogstaxeringen på 1960-talet bands dessa streck samman. Idag utgör alltså detta gräns till fjällnära skog trots att det ursprungligen var en ekonomisk avgränsning. Vi delar inte synen på vad som definierats som fjällnära skog i utredningen och ställer oss frågande till hur gränsen har definierats. Utredningen uttrycker att gränser i Jämtland Härjedalen kan vara svåra att motivera och vi menar därför att det behövs en översyn av den fjällnära skogsgränsen.

I Jämtlands läns regionala skogsprogram är ett fokusområde ”Ett hållbart skogsbruk med ökad klimatnytta” med de tillhörande regionala målen 1. Öka tillväxt och uttag av skogsråvara från en motståndskraftig skog och 2. Värna naturvärden och en fungerande grön infrastruktur. Det finns med andra ord en gemensam bild hos aktörer verksamma i

¹ SLU (2016). Riksskogstaxeringen. Länk: www.skogsstatistik.slu.se. Hämtad: 2020-03-25

² SLU (2016). Riksskogstaxeringen. Länk: www.skogsstatistik.slu.se. Hämtad: 2020-03-25

³ SCB, Markanvändning i Sverige 2019

⁴ SVT, Skogsutredningen: 284 000 hektar skog i Jämtlands län undantas från skogsbruk. ([Webblänk](#))

⁵ LRF (2019) Framtidens bioekonomi och livsmedelsproduktion i Jämtland Härjedalen. ([Webblänk](#))

Jämtlands län att det finns möjligheter att hitta samverkansformer där olika intressen kan mötas ekonomiskt, ekologiskt och socialt samt att synergieffekter bör finnas i fokus gällande brukande och nyttjande av skogen.

Även skydd av fjällnära skog ska vara frivilligt

Skogsutredningens ledord är frivillighet, vilket är mycket positivt att det lyfts upp så tydligt i utredningen. För att nå de miljömål som sätts upp så måste vi skydda skogen på ett hållbart sätt. Detta ska göras genom frivillighet, det ska vara skogsägarens initiativ som bidrar till att vi kan skydda tillräckligt med skog som gör att vi når uppsatta mål. Något som behöver framhållas gällande frivilligheten är dock att problemet med utredningens förslag är hur man väljer att skilja på fjällnära skog och kalkbarrskog, där man anser att den fjällnära skogen är av sådant värde att frivilligheten blir sekundär i prioritet vid skydd. Det blir ett tvingande beslut att skydda sin fjällnära skog. Här menar vi att i linje med skogsutredningens ledord frivillighet ska frivilligheten gälla avsättning av både kalkbarrskog och fjällnära skog. I Jämtlands län har enskilda och privata skogsägare brukat och värnat skogen till idag och även fortsatt ska det vara skogsägarna som frivilligt väljer att skydda skogen. Det finns redan en självreglering i det system vi har idag och därför borde den fjällnära skogen också kunna avsättas under frivillighet framöver. Vår uppfattning är att sannolikheten är hög att många kommer skydda sin fjällnära skog frivilligt om dessa skogsägare får samma villkor som övriga skogsägare.

I vårt remissvar lägger vi stort fokus på problematiken kring de fjällnära skogarna, men i vårt län har vi också stora arealer av kalkbarrskogar. Det är generationers brukande som skapat förutsättningar för de speciella biotoper som återfinns här. Kalkbarrskogarna återfinns i områden med hög avkastning varför de har stor betydelse ekonomisk både på enskild som regional nivå. Det är inte ovanligt att den enskilde skogsägaren har både fjällnära skog och kalkbarrskog. Även här gäller det att hitta sätta att skydda i önskvärd omfattning utan att inskränka på äganderätten. Frivillighet och adekvat ersättning måste även här vara ledord.

Vid skydd/inlösen av skog är det också viktigt att göra en översyn av intilliggande områden. Det har hänt att vid reservatsbildningar har närliggande områden "skurits av" från åtkomst av området vilket skapat problem att bedriva skogsbruk utanför det skyddade området.

Otydligt hur företagandet kommer påverkas av förslaget att skydda fjällnära skog

Det finns idag en stark tradition av mångbruk av skogen i Jämtlands län, vilket skapar förutsättningar för tillväxt och en levande landsbygd. Vår region har inte bara en mångfald i skogsbruket, det finns även en mångfald bland dem som äger skog och en variation kring hur skogsägare använder skogen som inkomstkälla. Det är också denna mångfald av skogsägare som har bidragit till den idag skyddsvärda skogen. För vissa av våra länsbor är skogen den enda inkomstkällan, där man antingen har en tjänst inom skogssektorn eller i vissa fall lever endast av sin skogsfastighet. Andra kombinerar sitt skogsbruk med annat företagande eller förvärvsarbete, där stora variationer finns hur fördelningen mellan dessa ser ut. Skogsutredningens förslag att skydda den fjällnära skogen påverkar i hög grad möjligheten att kombinera skogsbruk med andra verksamheter som till exempel småskalig träförädling, i kombination med jordbruk och djurhållning, aktiv fäbodrift, möjligheter att utveckla jakt-, fiske- och naturturism samt lokal matproduktion. Utredningens förslag kan möjligen skapa nya möjligheter till företagande men också till stor grad påverka befintligt

företagande och det måste därför utredas hur och till vilken omfattning detta kommer få konsekvenser för alla berörda, från enskilda individer till länet i stort. Detta eftersom vår region är beroende av att de som bor här har alla förutsättningar för att bidra till en hållbar tillväxt och utveckling i vårt län.

Inte rimligt att förflytta värdet av ett aktivt skogsbruk till en utveckling av turismen

Förslagen i skogsutredningen lägger stort fokus på att lyfta fram positiva aspekter för turism och rekreation. I vår region, och framförallt i fjällnära miljöer är redan idag turism en viktig basnäring, likväl som att skogsbruket är det. Skrivningarna i utredningen uttrycker att det skulle finnas en potential att förflytta värdet av ett aktivt skogsbruk till en utveckling av turismen genom utökad turismföretagande både bland skogsägare och samer och att den samhällsekonomiska nyttan av skogsbruk bedöms vara betydligt lägre än nyttan av att avsätta dessa områden för ändamål så som naturvård, renskötsel och naturturism.

Utredningen går däremot inte mer specifikt in på vad det innebär och hur förflyttningen ska kunna ske, vilket indikerar en oförståelse för vad som krävs för att utveckla besöksnäringen. Jämtlands län har idag en av landets mest utvecklade och professionellt drivna besöksnäringar och den har stor regionalekonomisk betydelse. Trots det kan vi konstatera att skogsnäringen omsätter mer pengar än besöksnäringen. Det är vår bedömning att det är omöjligt att utveckla turismen så mycket så att den kan ersätta ett aktivt skogsbruk, inte minst regionalekonomiskt. Det är inte heller självklart att det är önskvärt att öka naturturismen ytterligare för att kompensera för skogsbruket eftersom det redan idag är en utmaning att hantera det slitage på mark och leder som naturturismen skapar i flera populära områden i länet. Vi har dessutom många aktörer som är beroende av skogen; privata skogsägare, skogsskötsel företag, besöksnäringar, rennärings m.m. som gemensamt bidrar till tillväxt och hållbar utveckling i vårt län. Ett exempel på synergierna mellan dessa olika aktörers nyttjande av skogen är att om skyddet av fjällnära skog går igenom kan det innebära ett hinder för fortsatt utveckling av turismen i fjällvärlden. Detta eftersom skogen intill skidområden då är skyddad vilket innebär att nya nedfarter och liftar inte går att få till stånd. Här saknas därför en konsekvensanalys som innefattar effekter och konsekvenser, negativa som positiva utifrån ett bredare intressentperspektiv. Många friluftorganisationer har fått remissmissivet vilket är positivt men med tanke på hur besöksnäringen i vårt län berörs av förslagen i utredningen menar vi att även besöksnäringorganisationer så som Visit Sweden, Jämtland Härjedalen Turism etc borde ombetts lämna remissvar.

Ersättning måste beaktas i ett större perspektiv

I och med inlösen av skogarna så kommer staten behöva kompensera skogsägarna på ett eller annat sätt. I skogsutredningen ligger fokus på främst två delar som kan vara aktuella: ersättning i form av pengar eller ersättning av mark. Man påtalar också att ersättningen ska vara obligatorisk och inte som idag där varje ägare behöver ta upp det i rätten för att få ersättning, vilket ses som positivt.

En stor utmaning med alternativet ersättningsmark, där staten kan ersätta markägaren med en annan fastighet som ska väga upp den inlösta fastigheten, är att utifrån vårt läns perspektiv är andelen statlig mark som kan ersätta inte finns i så stor utsträckning som efterfrågan troligtvis kräver. För självverksamma skogsägare är det dessutom viktigt att ersättningsmark kan erbjudas inom rimligt avstånd.

Vi menar också att det saknas en syn på skogsbruket i ett längre perspektiv eftersom det kan handla om generationer av ägare som kommer påverkas, i och med att ersättningen betalas ut vid ett tillfälle. Skogen genererar trygghet och ekonomi och är en förutsättning för regional tillväxt och sysselsättning så länge den går att bruka. Skogen levererar ekonomisk avkastning vart 80–100:de år. Under resten av tiden levererar den klimatnytta genom att binda koldioxid och skapar även arbetstillfällen genom röjning och gallring. Vid ersättning så sätts ett ekonomiskt engångsvärde och man ser inte till vilket värde som skulle kunna genereras över tid. Gällande förslaget kring ersättning menar vi därför att:

1. Det måste utredas vilken effekt en engångsersättning får på möjligheterna för regional hållbar utveckling i ett större perspektiv när skogarnas funktion som säkerhet vid kreditgivning elimineras. Detta eftersom skogsägandet för många innebär en tillgång i balansräkningen och i många avseende utgör en viktig säkerhet för lån i samband med investeringar, vilket i sin tur är viktigt för länets attraktionskraft, utveckling och tillväxt.
Med tanke på hur viktig skogens roll är som säkerhet för företagande och tillväxt på landsbygden borde ekonomiska institut ges möjlighet att ge sin syn på de ekonomiska konsekvenserna som kommer med utredningens förslag.
2. Vi menar att det är viktigt att skogen brukas och skapar arbetstillfällen i vår region. Det finns utboägd skogsmark, där ägaren bor och verkar i en annan del av landet, i vårt län och den engångsersättning som utredningen föreslår riskerar vid utboäggande hamna någon annanstans i landet medan en brukad skog skapar arbetstillfällen i vår region. En annan konsekvens av engångsersättningen, som föreslås vara skattebefriad, är att skatteintäkterna kommer påverkas då ingen skatt kommer utgå från vare sig skogsbruk eller inlösen av skog. Med tanke på den betydande roll skogsbruket som näringsgren har i flertalet av våra kommuner saknar vi en klarhet i frågan gällande hur stora dessa effekter kommer kunna bli.
3. Det borde även undersökas om det kan finnas en annan ersättningsmodell gällande inlösen av skog som tar till hänsyn att världen liksom skogens värde förändras över tid. Även i aspekten ägande kommer förändringar ske och som förslaget ligger nu är det dagens ägare som får en engångsersättning vid inlösen. Det borde därför undersökas om det finns alternativa ersättningsmodeller i form av förslagsvis ett avtal med kopplad ersättning för en bestämd tidsperiod ex 50 år. Därefter kunde avtalet utvärderas för att omförhandlas eller avslutas vilket skulle ge samhället möjlighet att utvärdera om skyddet haft avsedd verkan i obrukad skog.
4. Utredningens uppdrag har varit att främja hållbara konkurrenskraftiga och biobaserade näringar med bas i skogen för en växande cirkulär bioekonomi samt ge förslag på åtgärder för att bidra till att nå internationella åtaganden för biologisk mångfald. Vad gäller vägar att nå dit finns inget mellanting mellan att 1) helt skydda skogen mot en ersättning eller 2) inte skydda skogen och inte få någon ersättning. Här efterfrågar vi därför att en alternativ väg som möjliggör ersättning till skogsägare som vill arbeta med skogsvårdande insatser och främja ett hållbart brukande av skogen som bidrar till den biologiska mångfalden utreds.

Jämställdhets- och intersektionellt perspektiv bör belysas

I skogsutredningen finns inga förslag kopplade till jämställdhet inom skogen, förutom hänvisning till att de generella målen som har satts upp från regeringen ska följas. Men jämställdhet, och även det intersektionella perspektivet är viktiga frågor som behöver belysas i varje arbete som läggs fram för att se vilka positiva eller negativa konsekvenser som kan uppstå.

I Jämtlands län är fyra av tio skogsägare kvinnor. I det regionala skogsprogrammet tas jämställdheten upp som ett av de fokusområden som regionen ska jobba mot de kommande tio åren. Målsättningen är att uppnå ett jämställt skogsbruk, inom både företagande och ägande, där varken könstillhörighet eller bakgrund utgör ett hinder. Jämställda förutsättningar för skogsbruk borde vara en ickefråga i dagens samhälle och därför anser vi att det måste belysas vilka konsekvenser skogsutredningens förslag får ur ett jämställdhetsperspektiv både på regional och nationell nivå.

Fjällnära skog viktig för renskötsel men även angeläget att beakta samnyttjandet

Utredningen lyfter att den fjällnära kontinuitetsskogen är av stor betydelse för renskötseln och dess kultur och detta ställer sig Region Jämtland Härjedalen helt bakom. Renskötseln har en viktig roll i länet både för näringslivet och för vårt kulturarv. Under vintern vistas renarna i skogslandskapet för att beta mark- och hänglavar och renbetet har betydelse för öppna landskap och biologisk mångfald, främst i fjälllandskapet. Utredningens bedömning är vidare att renskötselns intressen som helhet påverkas mycket positivt av att de föreslagna skogarna inte avverkas eftersom stora arealer med lavrika skogar som är viktiga för renens bete kommer med förslaget att bli långsiktigt avsatta för naturvård. Det utredningen däremot missar att lyfta är att det på många platser genom dialog mellan olika parter som brukar skogen finns ett väl fungerande samnyttjande. Ett exempel på att positiva synergier och samnyttjande som finns är bland annat att infrastrukturen i fjällnära skog till stor del kommit och kommer till stånd i samband med skogsbruk men den nyttjas även av rennäringen, turismnäringen och lokalbefolkningen.

Positivt att nyckelbiotopsinventering upphör men information borde kunna användas på annat sätt

I skogen ska det finnas plats för alla, och inte minst en biologisk mångfald. Att det finns en balans i skogsbruket är viktigt och arbetet med grön infrastruktur är identifierat som en viktig del i att öka naturvårdsnyttan i regionens skogar. Grön infrastruktur syftar främst till att bevara och länka ihop naturvårdsområden i vårt landskap som annars fragmenteras och arbetet med grön infrastruktur är en viktig del i arbetet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Ett förslag som tas upp i skogsutredningen är att nyckelbiotopsinventeringarna som genomförs av Skogsstyrelsen ska upphöra och en gallring ska ske av det register som har upprättats. Istället föreslås en annan metod att samla in underlag, naturmiljöbeskrivningar. Vi är positiva till att man upphör med inventeringarna och det sätt de har bedrivits ur ett markägarperspektiv. Vi är också positiva till att man fortsätter arbeta för att bevara naturvärden men att man uppmärksammar och uppmanar om förändring i arbetsmetoden för att förbättra arbetet.

Dock uppstår frågor kring nuvarande nyckelbiotopsregister. Trots att utredningen inte lyckats finna stöd i rättsordningen för att genomföra dessa inventeringar och samla in tillhörande information så borde det finnas möjlighet att undersöka om det går att använda informationen på annat sätt istället för att radera den. Åtskilliga timmar och kronor har lagts ned på detta arbete som borde kunna användas i annat syfte än för de ursprungliga nyckelbiotopsinventeringarna, vilket också utredningen reflekterar kring. Ur en regional synvinkel menar vi att det behöver undersökas vilka möjligheter som finns att granska natur- och miljövärden samt hantera rödlistning ur ett globalt, nationellt och lokalt perspektiv där hänsyn tydligt tas till varför en art är ovanlig. Som exempel är Guckuskon vanligt förekommande i Jämtland, Dalarna och kalkrika områden i Norduppland. I vårt län har vi förutsättningarna för en stark population av Guckuskor då vi har kalkrika marker där de trivs, medan den i andra län inte har samma eller några förutsättningar alls att trivas. Det borde med nyckelbiotopsregistren vara möjligt att identifiera mönster för varje län och utifrån resultaten hitta ett sätt att driva lokala hållbara skogsbruk som även gynnar de nationella målen.

Oklart hur kunskapskravet faktiskt påverkar privata eller små markägare

Utredningen föreslår gällande kunskapskravet i skogsvårdslagen att markägaren ska ha den kunskap som behövs för att efterleva de krav om hänsyn till natur- och kulturmiljövårdens intressen som följer av skogsvårdslagen. I fråga om förnygringsavverkning preciseras kravet på kunskap på så sätt att markägaren ska kartlägga de natur- och kulturmiljövärden som berörs av åtgärden och bedöma hur åtgärden påverkar dessa värden samt ange vilken hänsyn som måste tas till dessa värden. Detta förväntas bland annat korta handläggningstiden för Skogsstyrelsen. Utredningen menar att detta inte innebär en utvidgning av ansvar för kunskap gällande idag men här menar vi att det saknas en tydlig konsekvensbeskrivning utifrån vilken effekt detta skulle få för privata eller små markägare vid till exempel felaktiga bedömningar och värderingar.

Konsekvenser för landsbygdens utveckling

I 73-punktsprogrammet tydliggör regeringen och samarbetspartierna att de vill ta sitt ansvar för att näringsliv och företagande i landsbygd har goda villkor. Både landsbygd, glesbygd och större städer ska kunna utvecklas. Den privata äganderätten till skogen ska värnas och stärkas och det nationella skogsprogrammet ska utvecklas för att främja en växande skogsnäring och en hållbar skoglig tillväxt. Det är positivt att utredningen behandlar miljöperspektivet grundligt och utförligt, där läsaren får en bakgrundsbeskrivning som tar upp alla miljöspektrum. Men vi menar att det saknas en balans mellan 1) skogens betydelse och roll för hållbar utveckling och biologisk mångfald och 2) skogens betydelse för landsbygdens utveckling. De förslag som utredningen lyfter kommer på olika sätt påverka förutsättningarna att leva och verka i landsbygds och glesbygd, därför menar vi att det behövs en grundligare analys ur detta perspektiv.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Elise Ryder Wikén

Ordförande regionala utvecklingsnämnden

Anders Byström

Regional utvecklingsdirektör

Bilaga

bakgrundsbeskrivning Jämtland

Skogens betydelse för Jämtlands län

Skogen som resurs fungerar som en grundpelare i regionens näringsliv både direkt i produktion och förädling som en förutsättning för besöksnäringen och andra landsbygdsnäringsar. En stor del av länets bidrag till bioekonomin kommer ifrån skogen och skogsnäringen bidrar till sysselsättning och tillväxt i hela länet.⁶ Jämtlands län är det län där sysselsättningen inom skogsbruk är störst i förhållande till total sysselsättning.⁷ Omsättningen inom skogsbruket i länet bedöms till 4 339 miljoner kronor per år⁸. Jämtlands län är Sveriges tredje största skogslän till ytan.⁹ Skogsmarken utgör cirka 70 % av hela länets yta.¹⁰ Av skogsmarken är 78% produktiv skogsmark¹¹. Regionens skogsmarksareal motsvarar ungefär den totala landytan för länen Örebro, Västmanland, Stockholm, Uppsala och Södermanland tillsammans¹².

Skogsbruket

Skogsbruket i Jämtland sysselsatte direkt 2 410 personer år 2017. Av dessa var 21 % kvinnor och 79 % män.¹³ Med 3,8 % av sysselsättningen inom skogsbruket är Jämtland det län med i särklass störst skogsbruk i förhållande till total sysselsättning.¹⁴ Det finns 476 entreprenörsföretag som arbetar med skogsskötsel och avverkning¹⁵. Dessutom finns det ett stort antal företag som är direkt knutna till skogsbruket så som åkerier och serviceföretag. Skogsbruk är en basnäring i vårt län och en näringsgren som är viktig för samtliga kommuner i allmänhet och för länets glesbygd i synnerhet.

⁶ Bioekonomi -regioner i samverkan (2019) Regional statistik. Länk: [Bioekonomi - regional statistik](#)

⁷ Region Jämtland Härjedalen (2019) Strukturanalys för Jämtlands län, Regionala utvecklingsförutsättningar i Jämtland Härjedalen, 2019,

⁸ LRF Jämtland, baserade på uppgifter från SBC och Mclean.

⁹ SLU (2016). Riksskogstaxeringen. Länk: www.skogsstatistik.slu.se. Hämtad: 2020-03-25

¹⁰ SLU (2016). Riksskogstaxeringen. Länk: www.skogsstatistik.slu.se. Hämtad: 2020-03-25

¹¹ Riksskogstaxeringen, skogsstatistik.slu.se, år 2016, sökning i databasen gjord 2020-03-25

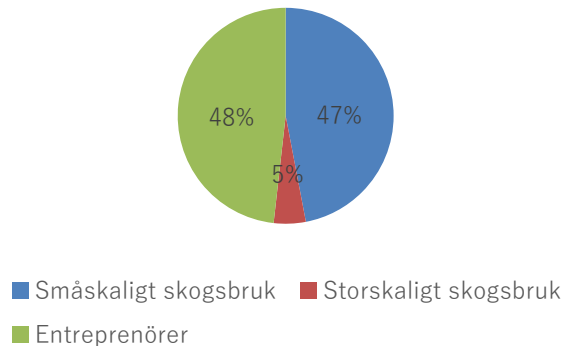
¹² SCB, Markanvändning i Sverige 2019

¹³ Bioekonomi, regioner i samverkan. Regional statistik.

¹⁴ Strukturanalys för Jämtlands län, Regionala utvecklingsförutsättningar i Jämtland Härjedalen, 2019, Region Jämtland Härjedalen.

¹⁵ SCBs företagsregister, sökning gjord 20200826

Enligt statistik över årsarbetskrafter inom skogsbruket utförs cirka hälften av alla årsverken inom skogsbruket av entreprenörer (diagram 1).¹⁶

Figur 1 Sysselsättning inom skogsbruket, Jämtlands län

Förutom att bidra med arbetstillfällen och till ekonomi i länet, bidrar skogsbruket också till sysselsättning och förädling utanför länet, då 75 % av den avverkade volymen transporteras utanför länet för vidareförädling¹⁷. Virkesflödena ger även jobb inom transportsektorn. Jämtlands län hyser en stor variation i växtlighet och djurliv, främst på grund av den varierade geologin, där en stor del av ytan utgörs av kalkrika, mjuka och lättvittrade bergarter¹⁸. De fjällnära skogarna har mycket höga naturvärden och är unika både i ett globalt och europeiskt perspektiv.¹⁹ Jämtlands län har den största arealen och den största andelen av frivilligt avsatt skogsmark – ca 8 % av den produktiva skogsmarken. De frivilliga avsättningarna uppgick till 216 000 hektar produktiv skogsmark 2018²⁰. Jämtlands län har störst andel certifierad produktiv skogsmark i hela landet vilket uppgår till 86 procent och 2 302 400 hektar.²¹ Ungefär 5 % av den produktiva skogsmarken är formellt skyddad. Nästan 30 procent är formellt skyddad ovan fjällnära gränsen medan cirka 2 procent är det nedanför fjällnära gränsen. För de olika kommunerna så varierar andelen formellt skyddad skog ovan fjällnära gränsen från 15 procent i Härjedalen till 35 procent i Krokoms kommun.

¹⁶ Skogsstyrelsens statistikdatabas

¹⁷ Region Jämtland Härjedalen (2018): Länstransportplan för Jämtlands län 2018- 2029

¹⁸ SLU Artdatabanken (2020). Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer- rödlistade arter i Sverige 2020,

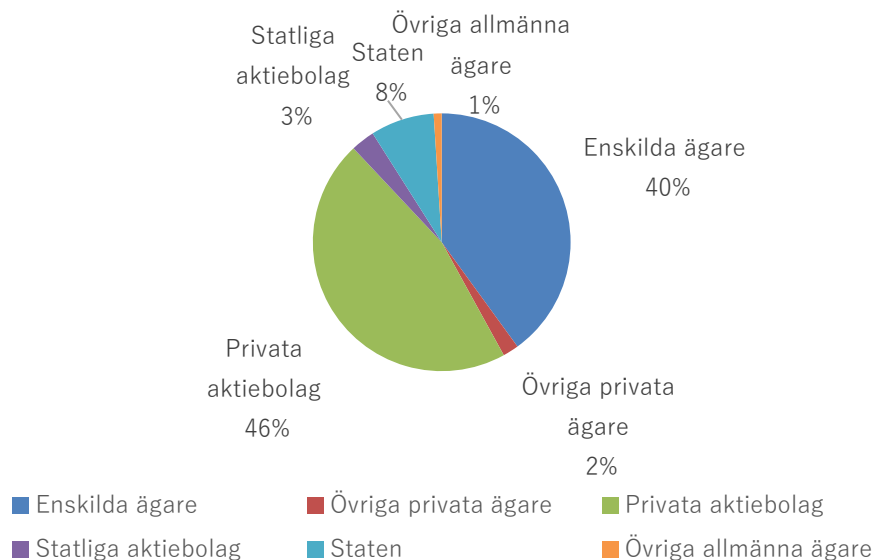
¹⁹ Skogsstyrelsen (2020). Fjällnära skog -underlag till skogsutredningen.

²⁰ Skogsstyrelsen (2019). Statistik om formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark.

²¹ Skogsstyrelsen, statistiska meddelanden JO 1404

Skogsägandet

Privatägda aktiebolag är den vanligaste ägandeformen baserat på arealandel av den produktiva skogsmarksarealen och utgör 46 procent, se diagram 2. Nästan lika stor areal ägs av enskilda ägare (40 procent), följt av staten (8 procent) och statliga aktiebolag (3 procent).

Figur 2 Arealandel produktiv skogsmark i Jämtland uppdelat på ägarklass.

Var tionde länsinvånare är skogsägare. Totalt bor det 13 645 skogsägare i länet (2017)²². I de flesta fall (56 procent) bor skogsägaren/ägarna i Jämtland i närheten av brukningsenheten, 36 procent av brukningsenheterna är utboägda och 8 procent är delvis utboägda. Skogsägandet innebär en tillgång i balansräkningen, och kan utgöra säkerhet för lån i samband med investeringar. Skogsägandet lyfts också som en tillgång som ger möjlighet att bo och verka i landsbygd²³.

Renskötsel

Renskötseln har en viktig roll i länet både för näringslivet och för vårt kulturarv. Under vintern vistas renarna i skogslandskapet för att beta mark- och hänglavar. Renbetet har betydelse för öppna landskap och biologisk mångfald, främst i fjälllandskapet.

Besöksnäring, äganderätt, allemansrätt och rekreation i skog

Naturbaserade upplevelser som skidåkning, jakt, vandring och fiske²⁴ är basen i länets besöksnäring. Jämtlands län är det län i landet där besöksnäringen har störst betydelse i förhållande till befolkningens storlek. Det här gör det extra angeläget att besöksnäringen

²² Skogsstyrelsens statistikdatabas, antal skogsägare efter region och ägarklass.

²³ Programråd Jämtlands län, muntlig uppgift 2020-04-22

²⁴ Turistfakta 2018, Jämtland-Härjedalens turism

och andra näringar kan samarbeta på bra sätt.²⁵ Skogen är den vanligaste miljön för friluftsliv och såväl produktionsskogar som skyddade skogar används vid friluftaktiviteter. Vissa av dessa skogar söker sig folk till, andra vistas folk i för att de råkar finnas i närheten.²⁶ Allemansrätten ger möjlighet för allmänheten att vistas på annans mark om man iakttar regler och inte förstör eller stör. Det är en viktig möjlighet för att främja rekreation och friluftsliv, men har även stor betydelse för naturturismföretag som verkar på en kommersiell grund.²⁷

Regionala strategier

I den nyligen beslutade strategin för smart specialisering har Region Jämtland Härjedalen pekat ut området Jord, skog och vatten som ett styrkeområde för regional utveckling. Strategin slår fast att företagen inom styrkeområdet finns i hela länet och är en förutsättning för levande landsbygd. De stora skogstillgångarna gör att skogsbruket är viktigt för ekonomisk tillväxt och sysselsättning i Jämtlands län och bidrar till förädlingsvärden och exportnetto för skogsbaserade industrier. Strategin tar även upp nödvändigheten av en grön omställning där våra skogar är en värdefull resurs, bland annat för framställning av biobaserade material, hållbara drivmedel och värmeenergi. I länet finns stor potential i förädling av skogsråvara.

Det regionala skogsprogrammet för Jämtlands län som kommer att beslutas under 2021 visar på stora utvecklingsmöjligheter med skogen som bas. Det handlar om att både utveckla själva skogsproduktionen med ökade volymer och samtidigt ta ett stort ansvar för miljö- och hållbarhetsfrågor. Skogen i länet är en viktig resurs i sig själv, men även kopplat till andra viktiga näringar i länet så som besöksnäringen och renskötsel. Det finns en lång tradition i länet av att jobba med mångbruk där arbetet med den egna skogen kombineras med lantbruk, turism, småskalig eller förädling och där skogen fungerar som en säkerhet i företagandet.

Den regionala klimatstrategin pekar på skogens viktiga roll i en hållbar omställning både som en källa till förnybar energi och substitution av mer hållbara material samt som kolsänka.

²⁵ Region Jämtland Härjedalen 2019, Läget i länet 2019 ([webblänk](#))

²⁶ Skogsstyrelsens [Målbilder för hänsyn till friluftsliv och rekreation vid skogsbruk](#)

²⁷ Fredman, P., Wall-Reinius, S. & Grundén, A. (2012) The nature of nature in nature-based tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*,